

Kohtuasi C-481/23 [Sangas]ⁱ

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

26. juuli 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Audiencia Nacional (üleriigiline kohus, Hispaania)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

24. juuli 2023

Tagaotsitav isik:

JMTB

AUDENCIA NACIONAL (ÜLERIIGILINE KOHUS, HISPAANIA)

SALA DE LO PENAL (KRIMINAALKOLLEEGIUM)

[...]

[riigisisesed menetlusküsimused]

EELOTSUSE KÜSIMUS EUROOPA LIIDU KOHTULE

1. Eelotsuse küsimuse esitanud kohus

[...] Sala de lo Penal de la Audiencia Nacional (üleriigilise kohtu kriminaalkolleegium)

2. [...] [menetlusosaliste andmed]

3. Menetluse ese ja asjaolud

21. veebruari 2022. aasta otsuses (ROJ: SAN 677/2022 — ECLI:ES:AN:2022:677), mida on täpsustatud 3. märtsi 2022. aasta

ⁱ Käesoleva kohtuasja nimi on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetluspoole tegelikule nimele.

kohtumäärusega [...], määrati muu hulgas süüdistatav JMTB-le, kes mõisteti süüdi KOLMES kuriteos MAKSUHALDURI SUHTES ja ühes RAHAPESUGA seotud kuriteos, järgmised karistused:

a) MAKSUHALDURI SUHTES toime pandud iga kuriteo eest, mida on kokku kolm: 2 aastat vangistust ja rahaline karistus 23 miljonit eurot majandusaasta 2011 eest, rahaline karistus 135 miljonit eurot majandusaasta 2012 eest ja rahaline karistus 140 miljonit eurot majandusaasta 2013 eest; lisaks kaotab ta kolmeks aastaks võimaluse saada riigiabi või toetusi ning õiguse saada maksu- või sotsiaalkindlustussoodustusi.

b) RAHAPESUGA seotud kuriteo eest: 6 aastat vangistust ja RAHALINE KARISTUS 54 miljonit eurot.

Asjaolud, mille eest süüdistatav süüdi mõisteti, seisnesid kokkuvõtvalt selles, et süüdistatav asutas Hispaanias mitu ettevõtet, mida ta pani juhtima näiliselt juhina tegutsevad variisikud, et panna toime maksupettused majandusaastatel 2011, 2012 ja 2013 Hispaanias käibemaksu tasumisel seoses süsivesinike müümisega Hispaanias. Samuti juhtis see süüdistatav välja petetud summade päritolu varjamiseks Hispaanias maksupettuse toimepanemiseks kasutatud ettevõtetest raha väljavõtmist ning andis korralduse teha ülekandeid teistesse petuskeemi kuuluvatesse ettevõtetesse ja välismaal asuvatele kontodele.

Kui süüdistatav oli andnud teada nimetatud otsuse peale kassatsioonkaebuse esitamisest, ei antud talle luba Rumeeniasse reisida, kuid pärast seda, kui süüdistatav leiti Horvaatia piirilt Rumeeniasse suundumast, kuulutati ta riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil tagaotsitavaks ja anti korraldus tema vangistamiseks, milleks tehti Euroopa vahistamismäärus ja rahvusvaheline vahistamismäärus.

Alba Iulia apellatsioonikohus (Rumeenia) saatis 4. aprilli 2023. aasta teatisega koopia kriminaalasjas tehtud kohtuotsusest nr 21/13.03.2023, millega keeldutakse nimetatud süüdistatava suhtes Euroopa vahistamismääruse täitmisest.

Rumeenia kohtu lahendis, millega keeldutakse süüdistatava üleandmisest, on põhistuses esiteks sedastatud, et ühtegi kohustuslikku alust Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumiseks ei esine.

Kui seejärel analüüsida seda kohtulahendit tuvastamaks, kas selles siiski esineb mõni Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumise vabatahtlik alus, nähtub, et lahendis on sedastatud, et tagaotsitav isik on esitanud dokumendid, mis tõendavad Rumeenia territooriumil seaduslikku ja pidevat elamist vähemalt 5 aasta jooksul; samuti on tagaotsitav teatanud, et ta ei soovi, et ta antaks üle Hispaania õigusasutustele, mis on samaväärne vahistamismääruse teinud liikmesriigis karistuse kandmisest keeldumisega, mistõttu nimetatud kohus leiab, et üleandmisest keeldumise alus on olemas.

Teisest küljest märgib Rumeenia kohus, et kuriteod, mille tõttu Euroopa vahistamismääruse väljastanud õigusasutus mõistis tagaotsitava esimeses

kohtuastmes süüdi, on riigisisestes õigusaktides sätestatud kui maksupettus ja rahapesu, mille eest on ette nähtud 3–10 aastane vanglakaristus, ning seega, kui need asjaolud oleksid kuulunud Rumeenia õigusasutuse pädevuse alla, oleks kriminaalvastutusele võtmise aegumistähtaeg olnud 10 aastat alates viimase tegevuse/tegevusetuse kuupäevast. Rumeenia kohus märgib, et kolm maksupettuses seisnevat kuritegu, mille eest tagaotsitav süüdi mõisteti, pandi toime vastavalt majandusaastatel 2011, 2012 ja 2013, mistõttu võib leida, et aegumistähtaega hakatakse arvestama hiljemalt 31. detsembrist 2013.

Kuid vaatamata ülaltoodule, et aegumistähtaega hakatakse arvestama 31. detsembrist 2013 ja et see on 10 aastat, märgib see kohus järgmist: „*juhul, kui kriminaalvastutusele võtmise aegumistähtaega ei oleks katkestatud ega peatatud, oleks see saabunud 30.12.2021 (sic.)*“, ning alates teo toimepanemisest ei ole esinenud ühtegi põhjust, mis lubaks kriminaalvastutusele võtmise aegumistähtaaja kulgemist katkestada, kuigi Audiencia Nacional'i (üleriigilise kohtu) kolleegium teavitas Rumeenia ametiasutusi sõnaselgelt sellest, et menetlust ei olnud kordagi peatatud, kuni toimus kohtuistung suuliste seisukohtade ärakuulamiseks ja süüdimõistev kohtuotsus kaevati edasi.

Seega leiab Rumeenia kohus, et esineb kaks Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise vabatahtlikku alust, mille tõttu ta keeldub tagaotsitava JMTB kohta koostatud Euroopa vahistamismääruse täitmisest; need alused on järgmised:

- tagaotsitava elukoht on Rumeenias;
- kohus leiab, et kuriteod oleksid aegunud, kui need oleksid kuulunud Rumeenia õigusasutuste pädevuse alla.

4. Asjakohased sätted

Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (2002/584/JAI) artiklis 4 esitatakse Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise vabatahtlike aluste seas muu hulgas järgmised alused:

- punktis 4: *kui vahistamismäärust täitva liikmesriigi õiguse alusel ei või tagaotsitavat kohtu alla anda või karistada aegumise tõttu ning kui teod kuuluvad selle liikmesriigi jurisdiktsiooni alla tema kriminaalõiguse alusel;*
- punktis 6: *kui Euroopa vahistamismäärus on tehtud vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks ja tagaotsitav viibib vahistamismäärust täitvas liikmesriigis või on selle kodanik või omab seal elukohta ning see riik kohustub karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitma vastavalt oma siseriiklikule õigusele.*

- a) Vastavalt nimetatud artikli 4 punktile 4 võib vahistamismääruse täitmisest keelduda ainult juhul, kui Euroopa vahistamismäärust täitev liikmesriik on

oma riigisisese õiguse alusel pädev võtma isikut vastutusele tegude eest, mille tõttu Euroopa vahistamismäärus väljastati ning saab seetõttu kohaldada oma riigisisest õigust, et teha kindlaks, kas nimetatud riigi õiguses sätestatud kuriteo või selle eest karistamise aegumise tähtaeg on saabunud.

Kui aga vahistamismäärust täitva liikmesriigi kohtutel puudub pädevus tuvastada asjaolusid, mille tõttu tehti Euroopa vahistamismäärus, ei saa nad oma riigi õigusakte kohaldades otsustada selle üle, kas karistus või kuritegu on aegunud, vaid peavad toimima kooskõlas selle riigi eeskirjadega, kus kriminaalmenetlus toimub.

- b) Teisest küljest lubab nimetatud artikli 4 punkt 6 üleandmisest keelduda kolmel tingimusel:
- Euroopa vahistamismäärus on tehtud vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks;
 - tagaotsitav viibib vahistamismäärust täitvas liikmesriigis või on selle kodanik või omab seal elukohta;
 - vahistamismäärust täitev riik kohustub karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitma vastavalt oma siseriiklikule õigusele.

5. Põhjused, mille tõttu käesoleval kohtul tekib liidu õiguse tõlgendamise või kehtivuse kohta küsimus

Rumeenia kohtu tehtud lahendi põhjal tundub, et selles ei ole peetud kinni viidatud eeskirjades sätestatud põhimõtetest, mida peavad järgima kõik Euroopa Liidu liikmesriigid.

- a) Esiteks keeldutakse Rumeenia kohtu otsuses süüdistatava, JMTB üleandmisest, kuna kuriteod on Rumeenia õiguse kohaselt aegunud.

Kuid otsuses tuginetakse kuritegude aegumist käsitlevate normide kohaldamisele Rumeenia õiguse kohaselt, kuigi kõik kohtuasjas hinnatavad teod pandi toime Hispaanias ning nende puhul on tegu Hispaania majanduslikke huvisid mõjutavate maksupettustega, mis tähendab, et nende tegude hindamine ei allu ühelgi juhul Rumeenia kohtutele.

- b) Samuti ei tundu üleandmisest keeldumine selle tõttu, et tagaotsitava elukoht on Rumeenias, täitvat raamotsuses ette nähtud nõudeid, mis on eelduseks sellele, et käsitletavat täitmata jätmise vabatahtlikku alust oleks võimalik kohaldada.

Esimene eespool viidatud nõue ei ole käesoleval juhul täidetud, kuivõrd asjaolude hindamine on veel pooleli, kuigi esimeses astmes on tehtud tagaotsitava kohta süüdimõistev kohtuotsus.

Ning kuigi tagaotsitav loetakse Rumeenia elanikuks, kuigi tal lubati kohtuasja menetlemise jooksul reisida Rumeeniasse ainult lühikeseks ajaks, ei võta Rumeenia kohus koos üleandmisest keeldumisega endale kohustust pöörata Rumeenias täitmisele karistus, mis võidaks tagaotsitavale lõplikult määrata, mislääbi luuakse nimetatud kriteeriumi järgimise korral nimetatud asjaolude puhul karistamatuse olukord.

Nagu nähtub Euroopa Kohtu 31. jaanuari 2023. aasta kohtuotsuse (Roj: PTJUE 21/2023 — ECLI:EU:C:2023:57) punktides 75 ja 76, siis kui: „*nõustuda sellega, et iga liikmesriik võib nendele alustele lisada muid aluseid, mis võimaldavad vahistamismäärust täitval õigusasutusel jätta Euroopa vahistamismäärus täitmata, kahjustaks see ühelt poolt raamotsuse 2002/584 ühetaolist kohaldamist, muutes selle kohaldamise sõltuvaks riigisisese õiguse normidest, ning muudaks teiselt poolt raamotsuse artikli 1 lõikes 2 sätestatud kohustuse täita Euroopa vahistamismäärused tulemusetuks, võimaldades igal liikmesriigil praktikas vabalt määratleda oma täitvate õigusasutuste jaoks selle kohustuse ulatuse. Selline tõlgendus takistaks süüdimõistetute või kahtlustatavate üleandmise lihtsustatud ja tõhusa süsteemi – mis on loodud raamotsusega – nõuetekohast toimimist ning läheks seega vastuollu raamotsuse eesmärgiga, mida on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 67“.*

Eelotsusetaotluse vajalikkus

Nimetatud eelotsusetaotlus tuleb esitada, kuna käesoleva kohtu tehtud Euroopa vahistamismäärus on muutunud ebatõhusaks Rumeenias, kuhu tagaotsitav on varjunud, ja kindlasti ka muudes Euroopa Liidu liikmesriikides. Selle kohta on Rumeenia kohtu eespool viidatud otsuses sedastatud: „*Euroopa vahistamismäärust täitev Rumeenia õigusasutus palub SIRENE riiklikul bürool viia läbi vajalikud protseduurid, et lisada kehtivuse näitaja SISi nõudele, mis on esitatud teise liikmesriigi poolt Euroopa vahistamismääruse põhjal, mille täitmisest asjaomane kohtuasutus keeldub.*“

Euroopa Liidu Kohtu (suurkoda) 31. jaanuari 2023. aasta kohtuotsuse (ECLI:EU:C:2023:57) punktis 140 on märgitud, et ükski raamotsuse 2002/584 säte ei välista isiku suhtes mitme järjestikuse Euroopa vahistamismääruse tegemist, sealhulgas juhul, kui selle isiku suhtes tehtud esimese Euroopa vahistamismääruse täitmisest on keeldutud.

Kuid sama kohtuotsuse punktis 141 on samuti märgitud, et uue vahistamismääruse tegemine võib osutuda vajalikuks eelkõige pärast seda, kui asjaolud, mis takistasid varasema Euroopa vahistamismääruse täitmist, on ära langenud või kui Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumise otsus ei olnud kooskõlas liidu õigusega.

Seetõttu peab Euroopa Liidu Kohus tegema otsuse selle kohta, kas Rumeenia kohtu otsus on liidu õigusega kooskõlas või mitte, vähemalt selleks, et võimaldada

tagaotsitava süüdistatava kohta uue Euroopa vahistamismääruse tegemist, mis oleks tõhus territooriumil, kuhu ta on karistamatuse saavutamiseks varjunud.

6. Läbi viidud menetlus

[...]

[menetlustoimingud; poolte seisukohad eelotsusetaotluse kohta; Abogado del Estado (riiklik esindaja) ja Ministerio Fiscal (prokuratuur) toetavad küsimuse esitamist; süüdistatav JMTB on sellele vastu]

7. Eelotsuse küsimused

Vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 19 lõike 3 punktile b ja EL toimimise lepingu artiklile 267 esitatakse Euroopa Liidu Kohtule taotlus teha otsus järgmistes küsimustes:

1. Kuna nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse, Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (2002/584/JAI), artiklis 4 on Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise vabatahtlike aluste seas punktis 6 sätestatud, et kui Euroopa vahistamismäärus on tehtud vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks ja tagaotsitav viibib vahistamismäärust täitvas liikmesriigis või on selle kodanik või omab seal elukohta ning see riik kohustub karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitma vastavalt oma riigisisesele õigusele, siis:

a) kas üleandmisest keeldumise nimetatud vabatahtliku aluse kohaldamisala on lubatud laiendada juhtumitele, mille puhul tagaotsitava kohta ei ole veel lõplikku otsust tehtud;

b) kui selline võimalus on olemas, siis kas on võimalik keelduda üleandmisest seetõttu, et tagaotsitava elukoht leitakse olevat vahistamismäärust täitvas liikmesriigis – ilma, et vahistamismäärust täitev liikmesriik pööraks nimetatud karistust või julgeolekumeedet täitmisele vastavalt oma riigisisesele õigusele?

2. Kuna nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse, Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (2002/584/JAI), artiklis 4 on sätestatud Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise vabatahtlike aluste seas, punktis 4: kui vahistamismäärust täitva liikmesriigi õiguse alusel ei või tagaotsitavat kohtu alla anda või karistada aegumise tõttu ning kui teod kuuluvad selle liikmesriigi jurisdiktsiooni alla tema kriminaalõiguse alusel, siis kas on lubatud laiendada seda Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise vabatahtlikku alust juhtumitele, mille puhul loetakse vahistamismäärust täitva liikmesriigi õiguse alusel kuritegu

või karistus aegunuks, kuigi täitva liikmesriigi kohtutel puudub pädevus asjaolude tuvastamiseks?

[...]

[Kohtunike allkirjad]

TÖÖDOKUMENT